

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

ŠESTNAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 76. in 77. nadaljevanje 26. 6. 2018

76. in 77. Družbena odgovornost podjetij in organizacij kot odgovornost za vplive na družbo in okolje: prispevek k trajnostnemu gospodarstvu in družbi

V predhodnih dveh prispevkih smo pregledali konceptualna izhodišča in številne prispevke »severnega« pristopa, ki smo jih obravnavali v okviru **Integralne serije**. Na koncu **75. nadaljevanja** pa smo že povzeli konceptualizacijo »zahodne« integralne sfere, kot izhaja iz več nadaljevanj, v katerih smo predstavili konceptualni okvir integralnih svetov. Na kratko: v tem svetu podjetništva, gospodarstva in financ smo bolj pragmatični, osredotočeni na delovanje in na učinke, inovativno uporabljamo že razvito znanje, pri čemer gradimo na vseh treh predhodnih svetovih. Značilen primer je trajnostno podjetje s konvencionalnim lastniškim in upravljaljskim modelom.

V tokratnem dvojnem nadaljevanju (dvojnem zaradi praznika, po tradiciji ob praznikih ne objavljamo) se bomo posvetili konceptu, ki je za vzpostavitev trajnostnega podjetništva izjemno pomembno, to je družbeni

odgovornosti podjetij (DOP). Kot smo zapisali v NAČELU ④¹: **Brez etičnih temeljev človek ni Človek, gospodarstvo in družba pa ne (moreta biti) trajnostna.**

V 60. nadaljevanju, ob kritični predstavitvi prispevkov Adama Smitha, začetnika ekonomskega liberalizma, smo ugotovili, da je njegovo favoriziranje samointeresa (z »nevidno roko trga«) brez kakršnekoli omejevalne sile popolnoma izločilo moralni problem človekovega delovanja, razen pri tistih, ki so dojeli, da dolgoročno zanesljivo sodelovanje uveljavlja soodvisnost in celovitost, torej družbeno odgovornost. Moderna družba se je mučila s tem problemom vse od začetka ekonomske znanosti v poznem 18. stoletju; koncept DOP pomeni globalno sprejet odgovor nanj. Zato nam ga bo predstavil svetovno priznani profesor Matjaž Mulej, ki je ta koncept vpeljal v Slovenijo in je tudi eden od avtorjev v knjigi *Integral Green Slovenia*.

Dr. Darja Piciga

Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO) je 26. 10. 2010 objavila standard ISO 26000², ki je priporočen in ne obvezujoč standard. Ta objava se je zgodila samo dve leti po izbruhu globalne družbeno-ekonomske krize. Je torej odziv – iskanje poti iz te krize. Dopolnjuje pravo s spoznanjem, da je družbena odgovornost cenejša od stavek, izgube dobrih dobaviteljev, sodelavcev, odjemalcev, zdravja ljudi in naravnega okolja ipd. V Standardu za družbeno odgovornost ISO26000:2010 je zapisana trenutno najbolj uporabljena definicija družbene odgovornosti: »Družbena odgovornost je odgovornost organizacije za vplive njenih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje, da s preglednim in etičnim ravnanjem:

- prispeva k trajnostnemu razvoju, vključno z zdravjem in blaginjo družbe,
- upošteva pričakovanja deležnikov,
- je v skladu z veljavno zakonodajo in mednarodnimi normami delovanja
- ter je integrirana v celotno organizacijo in jo izvaja v svojih odnosih.«

Med drugim je v ISO 26000 poudarjeno, da družbena odgovornost krepi trajnostno ravnanje, je eno izmed ključnih orodij za doseg trajnostnega razvoja. Tako je na ravni praktično celotnega sveta (saj ima organizacija ISO v članstvu skoraj vse države) priznано, da je družbena odgovornost kot odgovornost vsakogar za vplive na družbo (ljudi in naravo) pot iz sedanje krize – ko smo priča vedno večji družbeni neenakosti in razslojevanju ter okoljski degradaciji na vseh koncih sveta. Družbena odgovornost pomeni mnogo več od dobrodelnosti; je odgovornost (organizacij) za vplive na družbo, t.j. na ljudi in naravo. Na daljši rok družbena odgovornost organizacij ponuja nabor vrednot, na katerih naj bi gradili bolj povezano družbo in na osnovi katerih naj bi prešli na trajnostni gospodarski in družbeni sistem. Alternativa je propad človeštva sedanje civilizacije.

Standard za družbeno odgovornost ISO 26000:2010 opredeljuje več **načel**, ki naj bi jih podjetja upoštevala pri svojem poslovanju. Ta so:

- (uradna) odgovornost za vpliv;
- transparentnost – preglednost podatkov;
- etično obnašanje (poštenost, enakovrednost, celovito upoštevanje deležnikov);
- spoštovanje interesov deležnikov;
- spoštovanje vladavine prava;
- spoštovanje mednarodnih norm obnašanja;
- spoštovanje človekovih pravic.

Ta načela se uresničujejo tako, da se možne dejavnosti (katere ISO 26000 našteva, a ne taksativno), izvajajo tako, da nenehno upoštevamo vseh sedem načel.

¹ Vseh osem načel NAČEL za sestavljanje novega konceptualnega okvira razreševanja globalnih izzivov je naštetih v [15. nadaljevanju](#), ujavali pa smo jih že v prvih desetih prispekih *Integralne serije* - o pomenu vrednot za trajnostni razvoj v bančništvu in gospodarstvu v 4., 7. in 8. nadaljevanju.

² Uradna publikacija: http://www.iso.org/iso/discovering_iso_26000.pdf.

Social responsibility : 7 core subjects

* The figures refer to the corresponding clauses in the standard.

*Slika: Shematična predstavitev vseh sedmih tem ISO 26000 (iz uradne publikacije)
- prevod v spodnjem besedilu*

V tem standardu je opredeljenih tudi **sedem osrednjih tem**, na katerih lahko organizacije izkazujejo svojo družbeno odgovornost (zgornja slika). Te so: vodenje/upravljanje organizacije, človekove pravice, delovne prakse, okolje, poštene poslovne prakse, vprašanja povezana s kupci/potrošniki, in vključenost v razvoj skupnosti/družb. Osrednje teme družbene odgovornosti povezuje dva povezovalna pojma: 'soodvisnost' (zavedanje o medsebojni odvisnosti) in 'celovit pristop'. Slednja tudi povesta, kako rešiti bistvo sedanje krize:

- Soodvisnost namesto domišljavega občutka neodvisnosti (šefov) in uničevalnega občutka odvisnosti (podrejenih),
- Celovitost namesto enostranskosti, torej brez zapiranja v posamično stroko, vidik, željo, ampak čim več med-strokovnega sodelovanja.

Oba bistvena pojma se nanašata na vrednote, kulturo, etiko in norme, ki usmerjajo uporabo znanja in vednosti.

Družbena odgovornost organizacij zahteva sodelovanje z notranjimi in zunanji deležniki (zainteresiranimi stranmi), tako da jim omogoča boljše predvidevanje in izkoristek hitro spreminjajočih se pričakovanj v družbi, kot tudi pogojev delovanja. To pomeni, da lahko deluje tudi kot gonilna sila pri razvoju novih trgov in produktov, ki upošteva t.i. imenovani »triple bottom line« (pozitivni učinki hkrati za poslovanje, ljudi in okolje).

Strateški pristop k družbeni odgovornosti je vse bolj pomemben za konkurenčnost organizacij. Njim lahko prinese koristi, kot so upravljanje s tveganji, prihranki pri stroških, dostop do kapitala, odnosi z odjemalci, sodelovanje z zaposlenimi in učinkovito inoviranje. Prav tako spodbuja več družbene in okoljske odgovornosti v podjetniškem sektorju v času, ko je kriza zmanjšala stopnjo zaupanja v gospodarstvo. Družbena odgovornost pač preprečuje težave, ki jih doživljajo sodelavci in drugi poslovni in osebni ter širše družbeni partnerji, ki zato povzročajo stroške, katerih sicer ne bi bilo, s stavkami, odpovedmi dobavnih in prodajnih pogodb, slabim zdravjem in odsotnostjo z dela zaradi neskrbnega ravnanja s surovinami, zlasti strupenimi snovmi in drugačnim uničevanjem naravnega okolja kot pogoja za obstoj človeštva, katerega je treba – običajno drago – obnoviti, itd. (Računovodsko obveščanje o tem poroča malo ali nič, ker gre za oportunistne stroške in koristi.) V samem standardu ISO 26000 so koristi povzete tako: »Družbena odgovornost podpira:

- konkurenčno prednost,
- ugled,
- sposobnost pritegniti in zadržati sodelavce ali člane, odjemalce, stranke ali uporabnike,
- vzdrževanje morale, zagnanosti in produktivnosti zaposlenih,
- stališča investitorjev, lastnikov, dajalcev, darovalcev in finančnikov ter
- odnose s podjetji, oblastnimi organi, mediji, dobavitelji, kolegi, odjemalci in družbeno skupnostjo, v kateri organizacija deluje.«

Uresničevanje mednarodnega standarda o družbeni odgovornosti ISO 26000 je podprla tudi Evropska komisija v komunikaciji o prenovljeni Strategiji za družbeno odgovornost podjetij leto dni kasneje (oktobra 2011). Hkrati je podprla tudi druge javne dokumente o pospeševanju družbene odgovornosti. Razlog navaja zelo izrecno: DO koristi podjetjem, ljudem in celotni družbi ter odpira pot iz (takratne, a še vedno grozeče) družbeno-gospodarske krize. DO šteje tudi za prispevek k uresničevanju trajnostnega razvoja in k zelo konkurenčnemu in socialnemu tržnemu gospodarstvu. Novost je zlasti v tem, da akcijo priporoča državam članicam in velikim podjetjem. Komisija je menila, da je strateški pristop k DO vse bolj pomemben za konkurenčnost podjetij. Zmore koristiti glede kriznega menedžmenta, prihrankov pri stroških, dostopa do kapitala, odnosa z odjemalci, kadrovanja in inovacijske sposobnosti.

Evropska komisija je leta 2011 zavezala države članice k sprejetju nacionalnih strategij za družbeno odgovornost. Slovenija s tem procesom zamuja, s pripravo dokumenta je začela v letu 2017 pod okriljem kabineta predsednika vlade.

Prof. Matjaž Mulej

V dosedanjih nadaljevanjih ***Integralne serije*** smo že predstavili več družbeno odgovornih podjetji in organizacij, ki jih uvrščamo v »zahodni« integralni svet. Večkrat ločeno prikazujejo svoje aktivnosti v okviru standarda ISO 26000 in druga trajnostna prizadevanja³. Na globalni ravni sta izjemen zgled podjetje Interface, vodilni proizvajalec do okolja odgovornih talnih oblog (20. in 21. nadaljevanje), in vodilna trajnostna banka Triodos (4. nadaljevanje). Načrt »vzpenjanja na goro trajnosti« (»Climbing Mount Sustainability«), ki si ga je zastavilo podjetje Interface, vključuje sedem ključnih področij (»front«) in na vsakem naj bi do leta 2020 napredovali do vrha. Teh sedem »front« so poimenovali: odpraviti odpadke in škodljive emisije, uporaba obnovljive energije, recikliranje v okviru zaprte zanke, učinkovit transport brez odpadkov in emisij, senzibilizirati deležnike, popolno preoblikovanje poslovanja (z upoštevanjem vseh, tudi zunanjih okoljskih stroškov). S senzibiliziranjem deležnikov želijo ustvariti kulturo, ki uporablja načela trajnostnega razvoja za izboljšanje življenja vseh deležnikov.

³ Podjetje Interface na primer poroča o DOP na http://www.interface.com/US/en-US/campaign/climate-take-back/Responsible-Business-en_US, o svoji trajnosti preobrazbi pa v okviru poslanstva (<http://www.interface.com/US/en-US/about/mission>), ko na primer predstavljajo tudi popolno preoblikovanje poslovanja (<http://www.interface.com/US/en-US/about/mission/Redesigning-Commerce>).

Nizozemska Banka Triodos, pionir v etičnem bančništvu, financira podjetja in projekte, za katere oceni, da imajo dodano kulturno vrednost in koristijo tako ljudem kot okolju. Z drugimi trajnostnimi bankami je povezana v Globalno zvezo za vrednotno bančništvo, ki razvija ekonomsko uspešne bančne alternative, ki se osredotočajo na potrebe družbe. Pri poglavju o upravljanju investicij BankaTriodos posebej predstavlja:

- investiranje z učinkom - med petimi razlogi zanj, ki jih ponujajo potencialnim investitorjem, je na prvem mestu nujnost odzvati se na globalne izzive (povezava z Agendo 2030)⁴;
- družbeno odgovorno investiranje, ki izhaja iz prepričanja, da bodo na dolgi rok najuspešnejša podjetja tista, ki bodo ponujala rešitve za trajnostno družbo⁵.

Poleg financiranja številnih trajnostnih projektov in organizacij po vsem svetu se trudijo spremeniti celotni finančni sektor: banke se morajo popolnoma osredotočiti na preoblikovanje gospodarstva, da bo postalo trajnostno. Borba s podnebnimi spremembami, zmanjševanje revščine, trajnostni prehodi (kot je prehod v krožno gospodarstvo), ... - bodo lahko uspešni le, če banke sodelujejo, ne tekmujejo. Poleg tega, da želijo ostati dobra banka za trajnostno podjetništvo in referenčna banka za celoten sektor pa čedalje bolj delujejo kot miselni vodja na ravni politik, na družbeni ravni, tako da bi dosegli sistemske spremembe regulatornega okvira (da bo spodbujal trajnostno ravnanje v gospodarstvu, tudi pri bankah).⁶

Med slovenskimi dobrimi praksami »zahodnega« sveta smo v ***Integralni seriji*** podrobneje predstavili Inštitut Metron z ustanoviteljem Andrejem Pečjakom⁷, omenili smo še podjetje Pipistrel in Mlekarno Celeia. O podjetju Pipistrel, ki ima tako kot Inštitut Metron svoje poglavje v knjigi ***Integral Green Slovenia***, bomo pisali še v prihodnjih nadaljevanjih. Tokrat le nekaj besed o njihovi družbeni odgovornosti in vrednotah.

Podjetje Pipistrel je oktobra 2011 prejelo odlikovanje Republike Slovenije Zlati red za zasluge, in sicer ne le za uveljavljanje zmagovite inovativne filozofije, s katero je tudi Slovenijo postavilo med tehnološke velesile, ampak tudi za prispevek k razvoju okolju prijazne tehnologije. Na sam vrh ga je postavila prva nagrada NASE na mednarodnem tekmovanju malih osebnih letal v Kaliforniji leta 2011, kjer je ekipa dokazala izjemne dosežke svojega letala Taurus G 4, ki je izdelek njenega vrhunskega tehnološkega znanja, in gladko premagala svetovno konkurenco. V utemeljitvi odlikovanja je še zapisano, da je bil Pipistrelov uspeh dosežek dela vrhunskih strokovnjakov, ob tem pa tudi izraz poslovne filozofije, ki temelji na jasni viziji, družbeni in okoljski odgovornosti, družbeni občutljivosti, strokovni osredotočenosti in poslovni etiki, ki so temeljna zahteva vsakega trdnega uspeha. Ivo Boscarol je poleg tega vrsto let prejemnik nagrade Trusted Brand za najbolj zaupanja vrednega poslovneža, ki jo podeljuje revija Reader's Digest Slovenija.

V knjigi o Integralni zeleni Sloveniji smo še eno podjetje »zahodnega« integralnega tipa, ki je izstopalo po okoljski in družbeni odgovornosti⁸: Plastika Skaza, hitro rastoče družinsko podjetje iz Šaleške doline. V vizijo podjetja so med drugim zapisali, da do leta 2020 dosežejo uporabo več kot 50% recikliranih materialov. Pod geslom *Razmišljamo in delujemo odgovorno* so predstavili raznovrstne družbeno odgovorne dejavnosti:

- Skrb za zaposlene in zagotavljanje primerne ter varnega delovnega okolja.
- Spoštovanje mednarodnih in domačih standardov s področja dela in človekovih pravic.
- Pošten odnos do kupcev in dobaviteljev, pošten odnos do lokalnega in širšega družbenega okolja ter skrben odnos do narave.
- Prostovoljno izpolnjevanje družbenih in okoljskih ciljev.

⁴ <https://www.triodos-im.com/impact-investing>.

⁵ <https://www.triodos-im.com/socially-responsible-investing>.

⁶ <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/who-we-are/peter-blom-talks-about-transformational-banking/>.

⁷ [Andrej Pečjak, pionir solarne mobilnosti iz Slovenije](#).

⁸ Podatke smo po povzeli po predstavitvi podjetja na Sejmu Green I. 2015 (pod novico o sejmu: http://www.mop.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/5919/) in po takratnih objavah na spletni strani podjetja (www.skaza.si).

Bili so prejemnik več certifikatov in nagrad, kot so Družini prijazno podjetje, ISO 14001, IWAY (Kodeks ravnanja, IKEA), nagrada Zlata nit za najboljšega zaposlovalca (časopis Dnevnik), Sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu OHSAS 18001, in drugih.

Slike: Logotip Plastike Skaza, uporaba sistema Organko, logotip tega sistema (za zbiranje bioloških odpadkov, ki se uporabljajo za kompost; narejen je recikliranih materialov, ...)

Pri temi »Varstvo okolja« je podjetje, poleg že omenjenih certifikatov, poudarilo:

- odgovorno rabo naravnih virov, uvajanje čistejših tehnologij in zmanjševanje vplivov na okolje;
- predanost načelom trajnostnega razvoja;
- da so zavezani k spremljanju in izpolnjevanju vseh slovenskih in evropskih zakonodajnih zahtev o varovanju okolja in tovrstnih zahtev s strani kupcev.

Izdelujejo tudi več okolju prijaznih „zelenih izdelkov“, načrtovali so nov, okolju prijazen strojni park, na podlagi energetskega pregleda podjetja so si zastavili cilje povečanja energetske učinkovitosti in zmanjšanja emisij CO₂.

V DOP sodijo tudi donacije, sponzorstva in humanitarnost.

Družbena odgovornost, to je odgovornost do soljudi in do narave, je v nekem smislu rdeča nit Integralne serije. Kar je tudi pričakovano in razumljivo, saj paradigma integralnih svetov postavlja vrednote v središče razvojnega modela, kot moralno jedro. V gospodarstvu in podjetništvu govorimo o moralnem ekonomskem jedru. Pri podjetjih s konvencionalnim lastništvom in načinom upravljanja je, za razliko od podjetij socialne ekonomije (ki vrednote postavljajo že v svoje temelje), dodatno spodbujanje družbene odgovornosti še posebej pomembno, zato ta koncept obravnavamo v okviru »zahodnega« integralnega pristopa. Nanj bomo pozorni tudi v naslednjih prispevkih na temo integralne zelene ekonomije.

Dr. Darja Piciga